

Poesia valenciana, ara

Dels llibres a les més variades plataformes, la poesia, i sobretot la poesia jove a València, se'ns apareix cada punt més interessant i rica. Aquests dies els del gremi poden comprovar-ne l'esclatant diversitat cada dimarts a la nit.

E. Sòria

Aquest nadal tres llibres de poemes (dos d'autors veterans, l'altre d'un novençà absolut) fan honorablement de punta d'*iceberg* d'una poesia valenciana que es mou més del que sembla.

Eduard Verger, un dels històrics de la generació del 70, ha elaborat meticulosament el seu, fins ara, únic poemari en català, *Com si morís*, editat per Gregal. Una obra amb dues parts ben diferenciades, la que dona peu al títol, tota de decasíl·labs amb cesura a la quarta bellament implacables, i una altra, de posterior, d'un lirisme més fràgil però igualment profund.

La paüra dels crancs, de **Joan Navarro**, és un recull editat a 3i4 de textos de molt diversa índole i cronologia. Des d'inicis dels 70 —*Els Guants del Fred*— a *La paraula no és l'Ésser*. Reflexió gnoseològica de 1984. Un conjunt que permet de seguir l'evolució, condensadora, del poeta olivà.

D'altra banda hi ha *Diapasó amerat*, primer lliurament poètic, també a 3i4, d'un autor que comença, **Antoni Fornes**, i que comença amb exaltada desimboltura, marinera. Tot amerat, això sí, pel reconeixement al mestratge de **Gabriel Ferrater**. Tot plegat, doncs, un final d'any en punta.

Tot al llarg d'aquest hem vist publicar gats vells poètics com **Joan Valls** o **Vicent Andrés Estellés** (l'únic, enguany, que ha editat fora del País Valencià) ex-realistes com **Josep Palacios**, **Lluís Alpera** o el mateix **Raimon**, membres més o menys homologables de la generació dels setanta, com **Verger**, **Navarro** o **Vicent Alonso**, més joves, com **Vicent Berenguer** o **Manuel Rodríguez Castelló**, o *absolutely beginners*, com **Antoni Fornes**, **Ramon Guillem** o **Antoni Vidal Ferrando**. A banda els debutants a revistes o publicacions menors i alguns guanyadors de premis del 86 que esdevindran sorpreses del 87, com el valencianitzat gallec **Xulio Ricardo Trigo** o el bipremiat **Isidre Martínez Marzo**. No cal fer més prediccions. La major part del gremi corre amb

polits originals de publicació pròxima.

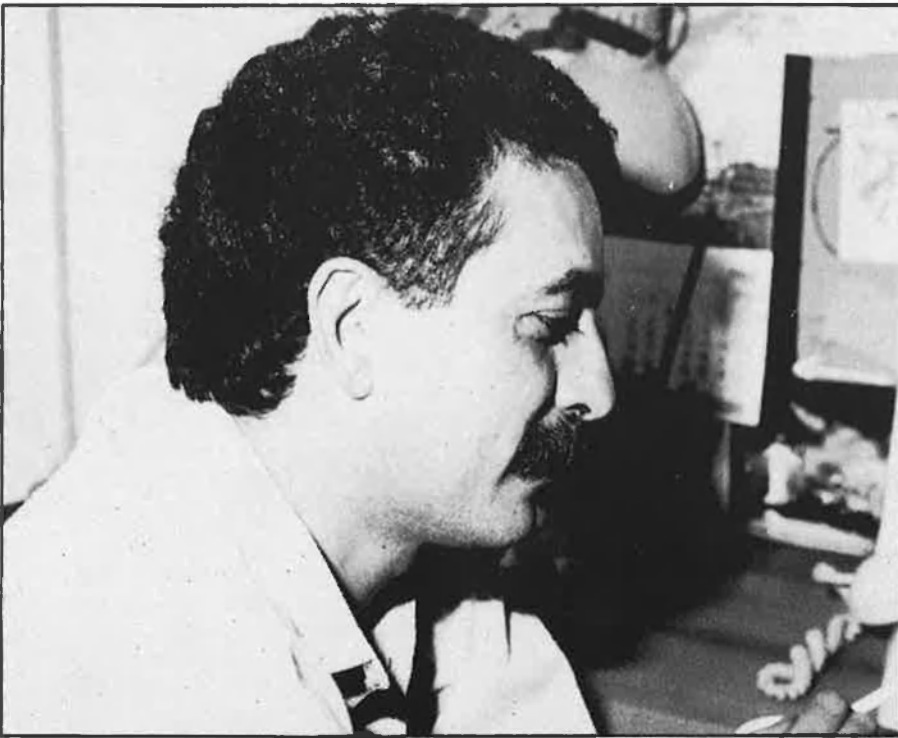
Tota aquesta relativa exuberància s'ha fet possible gràcies a col·leccions que, majoritàriament, tenen pocs anys de vida. L'activació editorial del país, constatable des del començament de la dècada dels vuitanta, tingué, entre moltes de positives, una conseqüència perillosa: la publicació excessivament apressada d'originals i, per tant, un evident descens de la qualitat mitjana dels versos valencians. A hores d'ara, aquesta situació s'ha remuntat en bona part. L'aparició de noves promocions prou competents i la convivència quotidiana amb les noves facilitats publicadores han asserenat bastant els ànims.

Fins i tot ja és habitual l'aparició de poetes del Principat als catàlegs de les editorials valencianes. Només enguany hi ha noms com **Miquel de Palol**, **Miquel de Renzi**, **Rafa Vallbona** o **Isabel Bes**. En canvi, i ben estranyament, el nombre d'edicions de poetes valencians a Barcelona ha minvat radicalment els darrers anys. Un símptoma, dissortadament no l'únic, de desconexió o de destinterès. Una actitud particularment greu en aquest punt esperançadorament dolç de la poesia valenciana. De fet, per a molts, després de la definitiva incorporació-homologació del País Valencià al carro de la poesia catalana a mitjan dels setanta hi hagué un període confús i poc rellevant del qual anem eixint justament en aquests temps. Des de qui només ha intervingut puntualment a les antologies del ram a qui compta amb més de tres llibres no costaria gens fer una nòmina de cinquanta poetes valencians amb menys de trenta anys. I això, es mire com es mire, és molta gent.

No són només els llibres, les cada punt més nombroses traduccions, o el constant aflorament de revistes de divers format que dediquen un espai al fet poètic. Sovintegen cada vegada més les plaquetes, els quaderns, els projectes suaument editorials, les empreses gremials que van badant l'aïllament creador —tot i això, intens—

Dalt, Arana, la tertúlia. Baix, Manuel Rodríguez Castelló.

Dalt, Isidre Martínez i Vicent Alonso. Baix, Joan Navarro.

que es respirava no fa molt a València entre les joves fornades.

Una de les iniciatives més reeixides per ressuscitar o actualitzar l'ambient d'aquelles immenses tertúlies de la dècada passada ha estat les vetlades poètiques del Pub Arana, al mig de les ruïnes del mític barri del Carme de València. Un grup d'amics dels versos, tènuelement coordinats per **Pere Bessó**, s'hi ha anat reunint a les 11.30 de a nit cada dimarts, des del passat novembre. D'Horaci ençà, si més no, la poesia és cosa de noctàmbuls i d'ebris, i la barreja de recital poètic, taula redona i tertúlia amb apunts de bacanal que es munten els poetes set-

manalment a Arana no podia fracassar.

El *pub* és més aviat menut i acollidor, i cada dimarts unes trenta persones l'omplin de gom a gom. Un full informatiu amb les dades imprescindibles i algun poema il·lustratiu posa escaientment en antecedents. Entre els lectors-poetes hi ha hagut de tot, gent més o menys cèlebre, d'altres quasi desconeguts malgrat els anys d'ofici i molts de joves: **Josep Mir, Francesc Collado, Susanna Toledo, Montse Anfruns, Vicent Alonso, J. Llinares, Vicent Berenguer, Josep Ballester, Víctor Soler o Lluís Roda**. Després de la lectura va l'estona més

animada de la nit. Copes, comentaris poc o molt incisius, ballmanetes, divagacions, matisos múltiples. De la funció de la poesia a la de l'adjectiu. De la política a la teologia. De l'amor diví al, sobretot, profà.

Per a **Vicent Berenguer**, un dels assidus, aquesta és la primera iniciativa així, amb continuïtat, que qualla a València des de fa molt de temps. Vicent ens subratlla la formació d'un ambient estimulants i participatiu, amb un públic molt variat i alhora fidel i interessat. Segons **Pere Bessó**, ànima de la idea, amb les vetlades d'Arana es pretenia fer una mena de tertúlia literària que també servís per donar a conèixer una gent que comença o que malgrat haver dut anys fent poemes no havien estat degudament atesos. Les pretensions eren dignes i cordials, informativament correctes però gens acadèmiques. «Lúdico-cognoscitives», ens suggereix Bessó. El projecte sempre va ser completament obert i la gent ha anat aportant noms fins al punt que és de preveure que a

poc a poc passe per Arana la nòmina sencera de la professió lírica. «Hi ha uns mínims de qualitat, és clar, i per les característiques del local determinades *accions poètiques* tampoc no són possibles. Aquests són els límits». Ens precisa Pere.

L'aventura d'Arana, a més d'un bon garbell d'anys de lectura atenta i intensa de poesia valenciana, ha dotat Pere Bessó d'una bona talaia per observar la poesia actual. «Dins una situació completament per normalitzar, això cal no oblidar-ho —diu Bessó— hi ha una producció molt forta. Els poetes joves fan provatures, clar, algunes de les quals són ben interessants».

Pere Bessó ha intentat de resumir-nos la situació a partir de les influències més marcades: «Es practica una poesia universitària, culta, rigorosa, formalista, si usem el mot molt per entendre'ns. El postestellesianisme de fa uns anys ha quedat superat. En canvi, hi ha un arc ample d'influències que generen corrents més o menys nítids. Hi ha gent amb una influència de la poesia castellana molt forta, particularment el 27, d'altres, per contra, clarament orientats per la tradició catalana, que cada punt es coneix millor. Hi ha un bon sector de gent, que en podríem dir post-imaginista, molt influïts per la poesia oriental, i un altre ben important, per fi, que cerca els seus mestres a Europa, siga a França, Itàlia, al món anglosaxó, germànic o, en alguns casos, dins la poesia portuguesa, molt rica i molt poc coneguda. Aquestes influències, comptaran molt a l'hora de delimitar els corrents de la poesia valenciana».

Diu **Jaume Pérez Montaner** que diu **Harold Bloom** —crític número 1 als EUA a hores d'ara— que tot poema és la resposta a un poema previ, o dit d'una altra manera, el resultat d'una lectura interessada. En aquest cas, saber què llegeixen els nostres joves poetes ens ajuda a suposar, si no com, sí almenys a què contestaran en el futur.

Siga com siga, no solament s'escriu i es publica més que mai. A més, els poetes, ara, s'ajunten, discuteixen, es llegeixen i es critiquen cara a cara, intercanvien troballes i projectes dins un ambient, per ara, sense ombres. Tota una venerable tradició de caplletes aferrissadament bregoses tremola cada nova nit de dimarts a ciutat de València. Això, potser, comptarà tant o més que una estètica, un programa, un manifest. □

Comercials i Indulgents

Vicent Alonso

Res millor que estalviar-se els textos sobre literatura i acudir directament als de literatura per copsar-ne el nus i, en conseqüència, gaudir-ne. El millor crític és el lector. És cert. Però, ¿no és cert també que aquesta afirmació té molt més sentit en contextos culturals d'una gran riquesa en estudis crítics?

Obviament, nu és aquest el nostre cas. Una ullada a la producció crítica sobre poetes valencians contemporanis ens hi aferma. Crida l'atenció l'absència pràcticament total d'estudis seriosos. Hi ha un grapat de ressenyes de premsa, això sí, més o menys laudatòries —potser més que menys— sense pressupòsits teòrics sòlids, purament anecdòtiques. De seriós, res més que l'intent de Josep Iborra de crear un paradigma per classificar els poetes d'aleshores i aquelles antologies que, sense la perspectiva necessària del temps, assajaren un primer acostament global al fenomen poètic dels anys setanta i on els poetes valencians eren, en realitat, l'anècdota. Les antologies posteriors, o bé han estat deutores d'interessos purament comercials, o bé criteris excessivament indulgents han fet que esdevinguessen autèntics «calaixos de sastre» de la poesia valenciana més jove. En detriment, en tots dos casos, del contingut crític.

En suma, que si un no té la intenció d'assumir el paper del crític, sinó simplement d'organitzar les seues lectures per donar-ne una opinió, o bé ha de recórrer als «ismes» a l'ús, o bé ha d'atrevir-se a fer públiques opinions que no tenen darrere altra cosa que la més estrieta subjectivitat, la simple experiència de lector. El risc, potser, paga la pena.

Hi ha en tota la nostra producció poètica contemporània un cert «aire de família», si se'm permet el terme. Això, en principi, no ha de ser, necessàriament, negatiu. És ben sabut que els amants del model generacional s'hi basen per agrupar autors sota cosmovisions semblants. Tanmateix, quan aquest aire tan familiar marca no solament l'inici d'una producció —cosa ben

compreensible—, sinó també les successives publicacions, llavors és inevitable que el lector comence a manifestar els símptomes de l'avorriment. És cert, com ja s'ha dit, que potser els poetes dels setanta estan aprofundint els camins encetats fa temps i que és des d'aquesta perspectiva com s'han d'entendre les seues darreres publicacions. ¡Tant de bo! Un, però, no pot estar-se de recordar altres actituds. Hi ha qui, per exemple, ha manifestat la voluntat d'emmurdrir —lloable decisió, si respon a la voluntat de recerca de perspectives renovadores—; d'altres, potser per raons no massa llunyanes, han canviat de gènere.

Amb tot, no és el cas dels poetes del setanta el més alarmant. ¿Què hem de dir, per exemple, de les successives incorporacions al nostre món poètic, o dels intents de certs poetes de més enllà dels setanta per abandonar posicions estètiques allunyades tot incorporant-se a la contemporaneïtat? ¿I què dir dels «darreríssims»? S'hi troba a faltar la voluntat de presència pública, la voluntat de trencament i, quan n'han manifestat la necessitat, no han sabut desfer-se del cordó umbilical que els lliga —poèticament i personal— als senyors.

Potser hi ha alguna altra via més que el silenci o el canvi de gènere. El que és ben cert és que, atesa la situació, un no pot estar-se d'assenyalar afirmacions si no tan radicals com aquesta de Brossa: «Sí repassem els llibres de poesia que s'editen, arribarem a la conclusió que on hi ha menys poesia creativa és en els llibres de poesia (...) L'abella ja no va a la flor per fabricar la mel, sinó que fa mel de mel de mel de mel... i arribaríem a dir merda», sí com aquesta de Guíllamon: «La pèrdua d'incidència pública de la poesia (...) provoca només l'assentament d'una lírica epigonal, recreació, on es manifesta no sols l'enyorament envers el passat individual perdut per cadascun dels poetes del país, sinó la nostàlgia pel que un dia va ser el gènere.» □